

TRADIȚIE FAMILIALĂ ȘI MEMORIE GENEALOGICĂ

Ștefan S. GOROVEI*

*Scriind textul care urmează, mi-am dat seama că titlul ar fi trebuit să sune altfel: Tradiție familială, memorie genealogică și istorie locală. De mai multe ori mi-au venit în minte acele filme documentare în care, pentru deslușirea vreunei nelămuriri, se face apel la „istoricul local” ori la „genealogistul local”. Dar asta se petrece în vreo țară de a cărei existență reală avem tot mai mult dreptul să ne îndoim... ***

Se spune îndeobște, mai cu seamă în vremea din urmă, că memoria genealogică și interesul pentru istoria familială, pentru cunoașterea strămoșilor, ar sta în strânsă legătură cu interese de proprietate, de stăpânire a unor bunuri materiale. Este o credință falsă, care vine dinspre sufletele stăpânite de interese de acest gen, dinspre oamenii „apucători”, gata să facă orice în schimbul unor avantaje de orice fel (bani, promovări, relații etc.). Credința este falsă, chiar dacă în miezul ei se află (ori s-a aflat) vreun punct care corespunde respectivei aprecieri.

Tipul de memorie genealogică pe care l-am moștenit și noi, românii, s-a creat în Evul Mediu. El este fundamental deosebit de acela al Antichității și al Antichității târzii (nu mai spun de preistorie...), care se întemeia pe anumite structuri de înrudire, pe patrimoniile simbolice (mergând uneori până la tradiții și mituri), pe succesiunile în magistraturi și așa mai departe. Cu nașterea feudalismului, temeiul tuturor legăturilor sociale devine stăpânirea pământului. Structurile sociale, organizarea economică și militară, accesul la funcții – toate se întemeiau pe înrudirile susținute inițial de stăpânirea pământului. Faptul a fost demonstrat de studiile cunoscute ale lui Georges Duby¹; dar pentru obișnuinții cercetărilor genealogice, erau lucruri știute sau intuite dintotdeauna. Rudt de Collenberg a

* Academia Română – Filiala Iași, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană Iași.

** La baza a acestui studiu se află comunicarea cu același titlu, citită în ședința din 17 septembrie 2013 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române [CNHGS-I]. Am fost inclinat s-o consider un simplu exercițiu, dintre acelea care sunt absolut indispensabile muncii de cercetare, fără să fie destinate neapărat publicării. Îndemnul spre tipărire îl datorez d-lui Costin Clit, care, scormonind însemnările de pe cărți vechi, mi-a adus una dintre probele necesare pentru a stabili corectitudinea consemnărilor memorialistice. Valorificarea acestei dovezi nu a condus la nici o schimbare a textului din 2013. Pe de altă parte, observațiile referitoare la materialul de bază al studiului și concluziile rezultate din analiza lui au trebuit să aștepte limpezirea altei situații (curgerea stăpânirii la Radomirești). La pregătirea pentru tipar a ilustrațiilor care însoțesc acest text am fost ajutat de d-na Maria Magdalena Székely și de d-l Alexandru Pînzar; îi rog să primească și aici mulțumirile mele călduroase.

¹ V. capitolul *Structuri de rudenie* din cartea lui Georges Duby, *Evul Mediu masculin. Despre dragoste și alte eseuri* [= *Mâle Moyen Âge. De l'amour et autres essais*, Flammarion, Paris, 1988], traducere de Constanța și Stelian Oancea, Editura Meridiane, București, 1992, p. 138–164. V. și idem, *La société chevaleresque (Hommes et structures du Moyen Âge, I)*, Flammarion, Paris, 1988, p. 83–180 (capitolul *Le lignage aristocratique*). Vorbind despre cercetările sale de istorie socială, autorul declară (p. 167): „Le principal instrument de telles investigations est, de toute évidence, la généalogie”.

spus-o foarte tranșant: „istoria Evului Mediu se definește în principal prin legăturile de rudenie și prin sângele care creează structura relațiilor politice, religioase și culturale; ele hotărăsc, de asemenea, caracterul, ereditatea, posibilitățile oferite și influențele care se exercită asupra persoanelor destinate să joace un rol în istorie. Genealogia nu este, cu siguranță, o știință auxiliară, ci parte integrantă, dacă nu chiar baza, a oricărui studii istorice privind Evul Mediu și cheia pentru înțelegerea indivizilor”². Este ușor de înțeles, în aceste condiții, de ce memoria genealogică a jucat un rol așa de important în tot evul de mijloc – amintirile nobilei Dhuoda despre înaintași și rude, pe la 840³, stau mărturie. Iar în epoca modernă, aceeași memorie genealogică stă la baza coeziunii familiilor și a inserției lor în societate. Un sociolog francez – nu știu cât de cunoscut sociologilor noștri – Vincent de Gaulejac, spune, într-o carte apărută de curând, că „genealogia civilizează inconștientul, opunându-se dezordinii sociale ca și dezordinii pulsionale din relațiile familiale. Pentru a ieși din starea de nediferențiere a rolurilor și a pozițiilor fiecăruia, e necesar să fie instituite interdicții foarte stricte pentru a putea identifica fără ambiguitate generațiile și a cunoaște filiațiunile precis și riguros. [...] Imperativul genealogic este necesar la constituirea ordinii sociale pe mai multe planuri: în ordinea temporalității, el introduce cronologia acolo unde domnește reversibilitatea; pe planul denominării, introduce graiul acolo unde domnește imaginarul; [...] pe plan social, instaurează între generații ierarhia, care este fundamentul schimbului, al socializării și al culturii, împotriva domniei nediferențierii generalizate și a confuziei între genuri”⁴. Cu aceste cuvinte, înțelegem poate mai bine lipsa de apetență a românilor pentru genealogie, pentru cunoașterea propriului arbore genealogic: mai degrabă adepți ai „nediferențierii generalizate și ai confuziei între genuri”, cu certitudine adversari ai ierarhiilor, ai interdicțiilor, ai preciziei și rigorii, românii au crezut și cred că pot fi propriii lor părinți. Colegul nostru, d-l profesor Mircea Ciubotaru, a explicat, într-o frumoasă comunicare de acum 17 ani, acest fenomen de degradare a conștiinței genealogice și a coeziunii familiale la români, exemplificându-l cu cuvinte din „înțelepciunea” populară: „Banul din pungă cea mai bună rudă” și „Dragostea rudelor cu mult mai jos decât a câinelui”⁵.

În apărare, îl citez din nou pe profesorul Eugen D. Neculau (1900–1974), a cărui acțiune de civilizare a sătenilor prin genealogie este cunoscută multora: „Familia care are

² W. H. Rudt de Collenberg, *Familles de l’Orient latin, XIIe-XIVe siècles*, Variorum Reprints, Londra, 1983, p. III: „l’histoire du Moyen-Âge est définie principalement par les liens de parenté et par le sang qui créent le treillis aux relations politiques, religieuses et culturelles; ils décident aussi le caractère, l’héritité, les possibilités offertes et les influences qui s’exercent sur des personnes destinées à jouer un rôle dans l’histoire. La généalogie n’est certes pas une science auxiliaire, mais partie intégrante, sinon la base, de toutes études historiques du Moyen-Âge et la clef pour la compréhension des individus”.

³ Aparținând înaltei aristocrații a epocii carolingiene, Dhuoda – poate fiica ducelui Sancho I al Gasconiei – a fost soția ducelui Septimaniei (în sudul Franței de azi), înrudit cu Carol cel Mare. Pentru fiul ei întâi născut, a scris o carte cu învățături și sfaturi, *Liber manualis*; îndemnându-l să acorde mare atenție rugăciunilor, Dhuoda i-a oferit și lista rudelor defuncte. Analogia cu vechile noastre pomelnice de familie mi se pare realistă.

⁴ Vincent de Gaulejac, *L’histoire en héritage. Roman familial et trajectoire sociale*, Éditions Payot & Rivages, Paris, 2012 (Petite Bibliothèque Payot), p. 128.

⁵ Mircea Ciubotaru, *Forme și expresii ale conștiinței genealogice la români*, în *ArhGen*, IV (IX), 1997, 3–4, p. 59 (comunicare la cel de-al VII-lea Simpozion de Studii Genealogice, Iași, 9–12 mai 1996).

arbore genealogic întocmit are și istorie; altfel trăiește o existență ștearsă”⁶. Existență ștearsă = „nediferențiere generalizată și confuzie între genuri”. Cu toate profiturile – materiale și de altă natură – care apar de aici.

*

În deschiderea anului academic din 2009, am expus aici un „rebus genealogic”, constituit de spițele puse pe hârtie de o bătrână cu bună memorie genealogică și interesată să lase celor tineri o urmă a strămoșilor⁷. La cele prezentate și doar parțial lămurite atunci, d-l Doru Parascan a adus completări importante⁸. Vin acum cu o altă mostră de **memorie genealogică**, pentru a susține opinia că legătura cu stăpânirea pământului nu e obligatorie și că asemenea documente nu sunt nici simple exerciții de erudiție (cum se întâmplă mai ales în zilele noastre). Ele reprezintă, din contra, mărturii ale coeziunii familiale, expresie a acelor considerente pe care abia în veacul al XX-lea un sociolog le-a putut identifica și exprima⁹.

Proiectul de cercetare pe care l-am înfățișat în ianuarie 2013, relativ la purtătorii numelui **Gorovei**¹⁰, m-a adus în situația de a lua de la capăt parcurgerea și analiza unei ample documentații, a cărei adunare se datorează, în bună parte, eforturilor răbdătoare ale lui Artur Gorovei (1864–1951), desfășurate de-a lungul a vreo 60 de ani (c.1888–1950). Ceea ce eu însumi am putut aduna în cursul a doar – deocamdată – vreo 50 de ani¹¹ reprezintă, uneori, piese deosebite, e drept, dar dacă mi-au fost posibile înțelegerea și valorificarea lor corectă, aceasta se datorează tot aceluși material de bază acumulat din vechime. Un asemenea caz îl constituie subiectul comunicării mele de azi.

Ca mai toți genealogiștii, și Artur Gorovei și-a început documentarea privind istoria familiei sale prin „interviewarea” bătrânilor. De la tatăl său, de la frații și surorile acestuia¹², a cules, probabil, cele dintâi știri. Una dintre acestea o am confirmată pe la 1895, când, într-o primă construcție de arbore genealogic (Fig. 1), el punea la rădăcina familiei pe un **Dămian Gorovei**, cu următoarea explicație: „Într-un document din secolul XV, timpul domniei lui Iliș I, se pomenește de un Dămian Gorovei. Documentul exista – și poate există și astăzi – în

⁶ Eugen D. Neculau, scrisoare către autor din 26 iulie 1969.

⁷ Ștefan S. Gorovei, *Un rebus genealogic*, comunicare citată în aceeași ședință din 15 septembrie 2009 a CNHGS-I.

⁸ Doru Parascan, *Familii Plitos și Papadopol-Calimah. Deslușiri genealogice la un monument funerar*, comunicare citată în aceeași ședință din 17 septembrie 2013 a CNHGS-I.

⁹ Anne Muxel a identificat trei „imperative” cărora le răspunde memoria familială: nevoia de a transmite ceea ce constituie un patrimoniu simbolic, dorința de a menține vii amintirile acumulate (între care și cele auzite de la alții, după expresia istoricului și memorialistului Radu Rosetti) și evaluarea propriei vieți – Anne Muxel, *Individu et mémoire familiale*, Hachette Littératures („Pluriel”), Paris, 2007 (prima ediție: Nathan, 1996), p. 13–40 (*Les fonctions de la mémoire familiale*). V. și Vincent de Gaulejac, *L’histoire en héritage. Roman familial et trajectoire sociale*, cit. (*supra*, nota 4, p. 197–199).

¹⁰ Ștefan S. Gorovei, *Un proiect de cercetare genealogică globală: purtătorii numelui Gorovei*, comunicare în ședința din 15 ianuarie 2013 a CNHGS-I.

¹¹ Munca mea în această direcție a început în 1961, cu încercarea de a transcrie manuscrisul *Istoria familiei Gorovei*; am întrerupt lucrul după câteva zeci de pagini, când am constatat că unele referințe documentare (pentru veacurile XVI–XVIII) erau greșit plasate și că reșezarea lor la locurile convenite conducea, inevitabil, la schimbarea ansamblului.

¹² Pentru care, v. Artur Gorovei, *Însemnări despre familia Gorovei*, <1914>; informațiile se află în fragmentele publicate de curând: idem, *Însemnări despre familie*, în „Archiva Moldaviae”, VII, 2015, p. 295–335.

Arhivele Statului din Iași”. După două decenii, într-o lucrare nedatată, dar care nu poate fi decât din 1914, scria:

„După tradiția păstrată în familie, origina familiei Gorovei este din Maramureș, de unde, pe timpul lui Dragoș vodă, unul dintre membrii familiei a trecut în Moldova, cu descălecătorul țării, iar restul a rămas în Maramureș, unde se mai găsesc și astăzi descendenți de ai primilor Gorovei. [...] Cum s-a numit acel Gorovei, despre care tradiția familiei spune că a intrat în Moldova, la descălecare, nu știm. Un descendent al acestuia, cu numele de Ioan Gorovei, proprietarul satului Gorovei, din plasa Coșula, județul Dorohoi, a pus temelie vechiului schit Gorovei, între 1440 și 1510, schit care, apoi, a ajuns mănăstire bogată, dar cu încetul despoiată și redusă la mare sărăcie. Ioan Gorovei a avut doi copii: Damian Gorovei, fost vistiernic la Ilie vodă, și o fată, căsătorită cu Arbore (tradiția spune că ar fi fost aprodul Arbore)”¹³.

Apelul repetat la *tradiție* (tradiția familiei, tradiția păstrată în familie) pare să marcheze distanțarea autorului de aceste informații incontrolabile și care, evident, începeau să i se înfățișeze ca sfidări ale bunului simț. E suficient să spun că, ulterior, a renunțat cu totul la aceste informații preluate din „tradiție”, convingându-se, desigur, că ele nu au nici o valoare și că pe ele nu se poate pune nici un temei. Iar de fărâmele de adevăr din ele se poate dispensa cercetătorul care ajunge la multele documente scrise. **Damian Gorovei** nu a existat nici pe vremea lui Iliș I, nici mai târziu; schitul a fost întemeiat cu adevărat de un Ioan Gorovei, însă la 1742 (cum avea să demonstreze genealogistul însuși¹⁴), iar înrudirea cu familia Arbure a existat și ea, dar nu în secolul al XV-lea, ci tot în al XVIII-lea, când Paraschiva Isăcescu, o nepoată de Gorovei, s-a căsătorit cu șatrul Ioniță Arbure¹⁵. Acestea sunt, în cele mai multe cazuri, tradițiile de familie: amintiri vagi, recompuse (uneori fantezist) și redistribuite în alte cronologii decât acelea cărora le aparțin de fapt.

*

În preajma Primului Război Mondial, Artur Gorovei a fost confruntat cu o nouă mărturie de tradiție familială, care i-a fost accesibilă grație unuia dintre unchii săi, Constantin P. Gorovei (1861–1937), din ramura de la Radomirești (Bacău)¹⁶. Din punctul de vedere al generațiilor, acesta îi era unchi de văr primar, însă din punctul de vedere al vârstei aparținea aceleiași generații, despărțindu-i doar câțiva ani. Constantin P. Gorovei l-a anunțat că există într-un sat băcăuan (Câmpeni) o bătrână de 90 de ani, Sevastița Ciocodei, îndeaproape înrudită cu ramura lui și pe care o cunoscuse în copilărie, întrucât avusese grijă de el și de frații lui rămași orfani de mamă. Bătrâna apucase să povestească unui nepot al ei, Tache Floareș, licențiat în drept, tot ceea ce știa despre familia și rudele ei, iar nepotul a pus pe hârtie, în

¹³ Idem, *Însemnări despre familia Gorovei*, cit., p. 1–2. Pentru datare, v. p. 16: „astăzi (1914)”. Sublinierile îmi aparțin.

¹⁴ Cf. Artur Gorovei, *Despre Mănăstirea Gorovei*, în „Mitropolia Moldovei”, XII, 1936, 11, p. 421–426. V. și Ștefan S. Gorovei, *Doi boieri dorohoieni și ctitoriile lor*, în Monumentul, XVII, 1. *Lucrările Simpozionului Național Monumentul. Tradiție și viitor*, Ediția a XVII-a, 1-4 octombrie 2015, Iași – Chișinău – Cernăuți, volum coordonat de Aurica Ichim și Lucian-Valeriu Lefter, Editura „Doxologia”, Iași, 2016, p. 175–201.

¹⁵ Aurel V. Sava, *Vasile Kogălniceanu vel căpitan (cca 1685–1750)*, în „Arhiva Românească”, X, 1945–1946, p. 13–14, nota 3: izvodul Zoitei Dumitroaia, fata șatrului Arbure, din 12 iunie 1790.

¹⁶ Pentru această ramură, v. Ștefan S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii. II. Purtătorii numelui Gorovei în ținutul (județul) Bacău*, în „Carpica”, XLIV, 2015, p. 292–207.

chipul cel mai ordonat cu putință, expresia genealogică a povestirilor bunicii sale. Tabela genealogică este datată 22 iunie 1916 (**Fig. 2**); din aceeași zi datează și o scrisoare a tânărului avocat către Constantin P. Gorovei, cu care a însoțit documentul. Fără întârziere, acesta a ajuns la Fălticeni, la Artur Gorovei, cu explicații suplimentare din partea unchiului. Bătrâna era socotită ca făcând parte din familia Beldiman („Din familia Beldiman mai există o femeie de 90 de ani, care locuiește în comuna Câmpeni...”; „femeia aceasta care se numește Sevastița Ciocodei, născută Beldiman [de fapt, Cernat – *nota mea*], pe mâna căreia a murit mama noastră...”). Pentru cercetarea ei mai îndeaproape, nepotul de la Fălticeni era invitat la Bacău, spre a merge cu toții la Câmpeni. Dar peste câteva săptămâni România a intrat în război și ... *inter arma silent Musae*. Cercetările genealogice au rămas într-un plan mai îndepărtat. Când le-a venit rândul să fie reluate, era prea târziu: bătrâna Ciocodei murise în 1918, la vârsta de 92 de ani.

Artur Gorovei a fost foarte impresionat de memoria prodigioasă a acestei femei, care, la începutul veacului al XX-lea, depăna amintiri și evoca personaje trăitoare spre mijlocul celui de-al XVIII-lea ! Până la sfârșitul vieții sale, el a omagiat-o și a încercat să extragă din acest tabel genealogic cât mai multe informații pentru cercetările sale de istorie familială.

Cea mai veche generație despre care își amintea Sevastița Ciocodei cuprinde patru nume: **Dumitraș Cârlan** (cu posteritate: șapte fete), **Gheorghe Beldiman** (cu posteritate: cinci băieți și o fată), **Ion Beldiman** (fără posteritate) și **Safta Beldiman** (căsătorită cu un Batin de la Tecuci). Aceste patru nume nu sunt unite prin vreun semn care să le indice înrudirea, însă în nota 5 de pe tabel se spune: „Ion Beldiman e fără copii și la moartea lui moșia sa Givorăni o ia sora sa Safta, care dând-o de zestre fii-sa Catincăi, aceasta o vinde lui Toderiță Brăescu iar acesta a vândut-o lui Leca”. Din toată această explicație nu interesează, acum, transmiterea proprietății la Givorăni – sat pe care, până de curând, nu l-am putut identifica¹⁷ –, ci precizarea că **Ion Beldiman era frate cu Safta**, ceea ce a părut să îngăduie presupunerea că și ceilalți doi, aflați pe aceeași linie, Gheorghe Beldiman și Dumitraș Cârlan, erau frați cu ei. Despre cel din urmă, bătrâna Ciocodei știa că a avut șapte fete, dintre care cunoștea prenumele doar pentru două: Zoița măritată cu Ioniță **Beldiman** (propria ei bunică) și Marghioala, soția lui Grigore **Morțun**. Celelalte cinci fete, cu nume uitate, ar fi fost căsătorite: una cu un **Borș** „de pe la Plopana”, alta cu un **Buzdugan**, o a treia cu un **Negel**, a patra cu un **Lipan**, iar a cincea cu un ... **Gorovei**. E de înțeles surpriza și bucuria lui Artur Gorovei: era vorba chiar de străbunica lui, despre care la vremea aceea nu știa nimic, cunoscând doar numele străbunicului, credincere¹⁸ Constantin Gorovei¹⁹! Prezenta interes și căsătoriile celorlalte fete ale lui Dumitraș, în familiile Borș și Morțun, tot din cauza legăturilor de

¹⁷ Satul se numește, de fapt, *Viforeni* (v. mai departe, în text), iar cel care a cumpărat acolo 500 fâlci (715 ha) a fost Gheorghe Gh. Lecca (1831–1885) – cf. Dumitru Lecca, *Cronica unei mari familii băcăuane: boierii Lecca*, Editura Magic Print, Onești, 2012, p. 25.

¹⁸ Explicații pentru această mărunță dregătorie la curte nu am găsit în *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, coordonatori: Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu, Editura Academiei, București, 1988. Dintre sensurile pe care, aici (p. 128), le are cuvântul *credință*, unul poate sta la baza dregătoriei: „Încredințare, obligația dregătorului de a gusta din mâncarea sau băutura domnului, ca dovadă că nu e otrăvită”.

¹⁹ Pentru posteritatea acestuia: Ștefan S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii. II. Purtătorii numelui Gorovei în ținutul (județul) Bacău*, cit. (supra, nota 16), p. 287–306 (v. p. 292–297).

înrudire, așa că atenția lui s-a concentrat asupra acestui personaj cu nume oarecum hilar, Dumitraș Cârlan.

Artur Gorovei a socotit că, aflându-se toți pe aceeași linie, ar fi frați și că doar o eclipsă a memoriei Sevastiței Ciocodei (*quandoque dormitat bonus Homerus...*) îl va fi desemnat pe Dumitraș cu alt nume, poate o poreclă. Însă el nu a acordat atenție faptului că una dintre fetele lui Dumitraș Cârlan, Zoița, a fost căsătorită cu Ioniță Beldiman, fiul lui Gheorghe Beldiman. Dacă în adevăr Dumitraș și Gheorghe ar fi fost frați, ar însemna că avem de-a face cu o **căsătorie între veri primari** ! Ceea ce nu se poate exclude în proporție de 100 %, dar pare cu **totul nepotrivit** pentru acel veac XVIII în care se plasează faptele. Oricum, o asemenea informație îndeamnă la prudență. Totuși, autoritatea de care se bucura Artur Gorovei a făcut ca identificarea lui Dumitraș Cârlan drept un Beldiman să fie acceptată de genealogiști: tipărirea arborelui genealogic în primele două săptămâni ale lunii ianuarie 1934²⁰ a introdus-o de îndată în circuitul genealogiilor de compilație, astfel încât informația respectivă a ajuns a fi inclusă în genealogia oficială a familiei Beldiman²¹.

Adevărata identitate a acestui personaj e greu de explicat acum; mi se pare evident că în amintirile depănate de „țața Sevastița”, cum i se spunea, s-au suprapus informații despre mai multe persoane și din etape cronologice diferite. De pildă, ipotetic vorbind, ea ar fi putut să știe, fără îndoială, că bunica sa fusese fiica unui Dumitraș Cârlan; dar despre surorile acesteia (sau pe care ea le credea a fi surorile bunicii) nu mai avea informații concrete și exacte. Este, de altminteri, ceea ce, într-un fel, răzbate și din nota 2: „Fiicele lui D. Cârlan au fost măritate după persoanele de mai sus și nu se știe nimic despre urmași [cu excepția acelor coborâtori din fata măritată cu Gorovei]; asemenea nu se știe numele lor”. A căuta documentarea acestor căsătorii ar fi, desigur, o risipă de timp și de energie. Dacă am avea genealogii perfect întocmite, complete, ale familiilor Buzdugan și Lipan²², verificarea ar putea începe de acolo. Prin ceea ce cunosc eu acum, pot spune că măcar două dintre înrudirile indicate nu corespund datelor documentare. Astfel, Marghioala, soția lui Grigore Morțun, nu

²⁰ Despre spița tipărită la începutul anului 1934: Ștefan S. Gorovei, *Mărturii dorohoiene. Corespondență Artur Gorovei – Dumitru Furtună (1926–1950)*, în „Acta Moldaviae Septentrionalis”, XI, 2012, p. 279, nr. 11 (și nota 39); idem, *Două scrisori de la Gheorghe Ghibănescu*, în „Prutul. Revistă de Istorie”, serie nouă, V (XIV), 2015, 2 (56), p. 68 (și notele 12–16). A fost trimisă, pentru completare și îndreptare, nu numai rudelor, ci și unor prieteni cunoscuți prin preocupările lor genealogice, precum D. Furtună, C. Gane, Gh. Ghibănescu, G. T. Kirileanu, Al. Saint-Georges, Sever Zotta; ca atare, ea se află azi și în unele arhive publice, între hârțile rămase de la unii dintre aceștia. Arborele genealogic a fost reprodus de Gh. Ghibănescu în „Th. Codrescu. Revistă istorică”, III, 1934, 7, p. 110, însă cu câteva „greșeli de tipar mari de tot”, după cum îi scria Artur Gorovei la 27 noiembrie 1934 (Dumitru Ivănescu, *Gheorghe Ivănescu, note epistolare*, în *AIIX*, tom XLII, 2005, p. 720, nr. 27). V. și Ștefan S. Gorovei, *Două scrisori de la Gheorghe Ghibănescu*, cit., p. 67–68.

²¹ Mihai Dim. Sturza, *Familii boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, coordonator și coautor ~, I, Editura „Simetria”, București, 2004, p. 404.

²² Câteva note și documente despre familia Lipan a dat Alexandru Perietzianu-Buzău, *Considerații asupra valorii genealogice a „Arhondologiei Moldovei” de C. Sion*, în *AIIX*, tom XXIX, 1992 [= *ArhGenAIIX*, IV, 1992, 1-2], p. 538–540 și 541–542 (documente); în ediția anastatică: *ArhGen*, I–V, 1989–1993, 1–2, p. 196–198 și 199–200. Nu este exclus ca înrudirea menționată de Sevastița Ciocodei să aibă în vedere căsătoria lui Neculai Lipan de la Scurta cu „Ilinca (rudă cu familia Andrieș)”, menționată la p. 539 (197). Acest Neculai Lipan a fost căsătorit și cu Maria Alcaz, din aceeași rețea de înrudiri în care se aflau și răzeșii de la Radomirești (Beldimani, Zotești etc.).

era fiica unui Dumitraș Cârlan, ci a banului Ioniță Iurașcu²³. Iar soția credincerului Gorovei, numită Maria, avea cu totul alți înaintași²⁴; ea trebuie să fi fost, totuși, în apropiată înrudire cu familia povestitoarei, după cum rezultă pe de o parte din cunoștințele exacte despre urmașii acelei femei, și pe de altă parte din legăturile Sevastiței și ale unor veri ai ei cu Goroveii de la Radomirești (Bacău). Asupra acestor chestiuni voi reveni. Aici, trebuie să mă țin strâns de povestea materializată în spița din 1916.

Despre bunicii ei, „țata Sevastița” mai știa următoarele amănunte:

„Ioniță Beldiman a fost pârcălab de Galați și în urma unui incident cu un pașă, l-au omorât turcii; el n-a voit să iscălească un firman turcesc de a trimite copii pentru ieniceri la Constantinopol. După moartea lui, a rămas soția lui Zoița și a luat-o Domnița lui Beizedea Sturza la curte la Iași cu copii cu tot și măritându-și fetele le-a dat: **Ilincăi**, căsătorită cu Th. Zota, i-a dat Radomireștii; **Mariei** căsătorită cu Iancu Stroescu i-a dat Todireștii-Iași; **Ruxandei** căsătorită cu Ștefan Cernat de la Tecuci i-a dat Secuenii; iar [fiii] **Lupu și Dumitru** [Beldiman] au murit la Paris”.

Nu știu dacă Ioniță Beldiman a fost sau nu pârcălab de Galați²⁵ și dacă a avut sfârșitul povestit de urmașa lui, după cum și legătura cu domnița Sturza mi se pare mai degrabă o fabulație, însă celelalte amănunte sunt verificabile. Din istoria satului Radomirești, știu că soția lui s-a numit în adevăr *Zoița*, iar fata lor *Elencu* (Ilinca) a fost măritată cu **Toader Zota**. Despre acesta, unchi al ei dinspre mamă, bătrâna Ciocodei spunea că era venit „din Bucovina și a fost paharnic” (rangul boieresc este, de asemenea, real); băieții lui – verii primari ai povestitoarei – s-au numit *Neculai Zota*, *Lascar Zota* și *Costache Zota*. Dintre aceștia, îl am atestat pe Neculai Zota, funcționar în Bacău, pe la 1870, semnând ca martor în acte de stare civilă ale rudelor sale din familia Gorovei.

Despre cealaltă mătușă maternă, Maria (Mărioara), bătrâna Ciocodei a spus că fusese măritată cu „**Iancu Stroescu** de la Roșcani-Iași” și avusese doi fii, anume *Toderiță Stroescu* și maiorul *Mihai Stroescu*. Familia Stroescu a stăpânit cu adevărat la Roșcani (Iași), unde a intrat prin căsătorie²⁶. Mai mulți membri ai acestei familii sunt atestați în acea zonă în prima jumătate a secolului al XIX-lea²⁷. Deși Toderiță și maiorul Mihai nu figurează între ei (aparțin

²³ Ioan Nădejde, *V. G. Morțun. Biografia lui și genealogia familiei Morțun*, Institutul de Arte Grafice „Speranța”, București, 1923 [1924], p. 72–77.

²⁴ Cf. Ștefan S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii. II. Purtătorii numelui Gorovei în ținutul (județul) Bacău*, cit. (supra, nota 16), p. 292–293; pentru rezolvarea definitivă a „misterului”: idem, *Radomirești. Contribuții genealogice pentru istoria unui sat băcăuan, sub tipar în „Carpica”, XLVI, 2017.*

²⁵ Paul Pălănea, *Istoria orașului Galați. De la origini până la 1918*, I, Editura Porto-Franco, Galați, 1994, menționează (p. 257, 258, 346 nota 89, 348 nota 100) ca pârcălab de Galați în anii 1838–1840 pe postelnicul Vasile Beldiman, care este, însă, ascendentul ramurii majore a familiei.

²⁶ Cf. Marius Chelcu, *Orășeni stăpâni de pământ în Moldova secolului al XVIII-lea. Cazurile satelor Roșcani și Găureni*, în „Archiva Moldaviae”, V, 2013, p. 76 și 84.

²⁷ Mulțumesc călduros colegilor Sorin Iftimi și Marius Chelcu pentru informațiile comunicate cu multă amabilitate. În 1803, Roșcanii erau în stăpânirea văduvei pitarului Panaite Stroiescu (Corneliu Istrati, *Condica Vistieriei Moldovei la 1803*, editor ~, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, p. 286); în 1816, o parte era răzeșească, iar o altă parte „a Stroieștilor” (Corneliu Istrati, *Condica Vistieriei Moldovei din anul 1816*, Iași, 1979 [AIIAI, Supliment I], p. 110); în 1820, Roșcanii erau înregistrați ca „moșia Stroieștilor”, împărțită între Scarlat Stroiescu și casa pitarului Panaite Stroiescu [Corneliu Istrati, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1820*, editor ~, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, p. 435; *Catagrafiile Vistieriei Moldovei 1820–1845. II. Ținutul Iași. Partea 1 (1820)*, volum editat de Marius

unei generații mai tinere), nu am motive să mă îndoiesc de existența lor: ca și frații Zotta, ei erau verii primari ai Sevastiței. Identificarea lor o las în seama istoricilor și genealogiștilor locali (dacă vor fi existând...).

Nu am găsit indicații acceptabile cu privire la **Ștefan Cernat**, „privighetor la Tecuci”, care a fost soțul Ruxandei Ioniță Beldiman și tatăl Sevastiței Ciocodei; el nu pare a fi identic cu postelnicul (mai apoi stolnicul) cu acest nume, care, mort în 1843, a avut doi băieți (Dumitru și Gheorghe) și o fată măritată cu un Dumitru Pastia²⁸. Argument împotriva unei asemenea identificări este faptul că acești trei copii – care, ca fii ai lui Ștefan Cernat, ar fi frații Sevastiței din aceeași mamă – nu figurează în spița analizată aici. Omisiunea ar putea fi, însă, explicabilă dacă Ștefan Cernat – despre care experimentatul genealogist al Cernăteștilor a consemnat: „nu știm cu cine a fost căsătorit”²⁹ – va fi avut două neveste, una dintre ele urmând a fi doar mama Sevastiței. Evident, într-un asemenea caz copiii din cealaltă căsătorie a sa nu aveau ce să caute în arborele cu descendența Beldimanilor.

Însă memoria genealogică a Sevastiței Ciocodei și-a dat adevărata măsură în privința Beldimanilor, familia mamei sale, de care pare să fi fost mai mândră decât de cea a tatălui ei, Cernat, devreme ce era socotită – după cum am spus – din Beldimani.

Cei din prima generație – Gheorghe, Ion și Safta – ar trebui să fi fost născuți pe la 1750. Gheorghe Beldiman e arătat ca tată al unei fete (Ileana, căsătorită cu Vasile Cruceanu de la Galbeni, Tecuci) și a cinci băieți: Ioniță, Pavel, Vasile, Gheorghe și Ștefan Beldiman. **Și aici intervine surpriza.** În vechi spițe (Fig. 3-4) ale coborâtorilor din Crâstea Ghenovici³⁰, mare vornic (1594–1612, cu întreruperi, în ambele vornicii), prin ginerele său, Dabija Nădăbaico, mare paharnic (1626)³¹, figurează într-o ramură „credincerul și alții”, iar în altă ramură o Paraschiva Beldimăneasa, care a avut patru băieți – **Ioniță Beldiman, Ștefan Beldiman, Gheorghe Beldiman și Vasile Beldiman** – și două fete: **Catrina** (căsătorită Galeri) și

Adumitroaei, Mircea Ciubotaru și Silviu Văcaru, introducere de Mircea Ciubotaru, Editura „StudIS”, Iași, 2011, p. 84]; în 1831, o parte din Roșcani o stăpânea căminarul Gheorghe Stroiescu, iar cealaltă parte (frații?) Scarlat și Vasile Stroiescu (Corneliu Istrati, *Catagrafia fiscală a Moldovei din anul 1831*, <volum> editat de ~, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, p. 183). Stroieștii mai stăpâneau și la Găureni și în alte sate. Mai mulți membri ai acestei familii sunt semnalati la 1857: Rodica Iftimi, Sorin Iftimi, *Alegătorii Divanului Ad-hoc din Moldova (1857). Un manuscris necunoscut*, în „Ioan Neculce”, X-XII (2004-2006), p. 99–100. V. și Mihai-Răzvan Ungureanu, *Marea arhondologie a boierilor Moldovei (1835-1856)*, editor ~, ediția a II-a, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 189. Nu știu care este legătura cu Stroieștii bucovineni și cu cei care i-au dat pe filantropii (Vasile și Mihăiță) cu acest nume, pentru care v. G. Bezviconi, *Frații Stroescu*, în *DTN*, III, 1935, 17-20, p. 102–108 (și aceștia aveau moșii în ținutul Iași, în partea de peste Prut).

²⁸ Paul Păltănea, *Cernăteștii de la ținutul Covurlui și domeniul lor familial*, în *ArhGen*, VI (XI), 1999, 1–4, p. 177.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Boier de origine sud-dunăreană și ctitor al Mănăstirii Florești, a fost căsătorit cu Anghelina, fiica lui Matei Crăciun mare vornic al Țării de Sus (1569–1570) și a Mariei, moartă în 1570 și îngropată în biserica Mănăstirii Voroneț – Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV–XVI*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 299–300, 301 și 309. Pentru neamul Crăciun: Maria Magdalena Székely, *Sfetnicii lui Petru Rareș. Studiu prosopografic*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002, p. 281–282; eadem, *Ctitorii Voronețului*, în „Analele Putnei” (AP), tom V, 2009, 1, p. 143–145 și 155; Ștefan S. Gorovei, *O însemnare și posibilele ei implicații: Ignatie Crăciun și neamul său*, în *SMIM*, tom XXXIII, 2015, p. 464–472.

³¹ Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, p. 393.

Nastasia (căsătorită Berbece)³². Unul sau două nume identice ar putea fi socotite un rezultat al întâmplării; dar **patru** nume (dintre care unul chiar cu forma diminutivată: Ioniță) nu mai pot fi socotite o întâmplare. Nu cred că este nevoie de mai multă documentare pentru ca această identitate să fie acceptată. De altminteri, în sprijinul ei vor veni și elementele pe care le voi adăuga de îndată.

Spîțele în care am găsit acești Beldimani – **absenți din genealogia „oficială”**³³ – sunt ale răzeșilor stăpâni în satele Vitorogi și Giorzești, care la sfârșitul veacului al XVI-lea și la începutul celui următor aparțineau marelui vornic [Lazăr] Nădăbaico³⁴, trecând apoi la fiul acestuia, Dabija, strămoșul bogatei posterități răzeșești care se întinde până spre sfârșitul secolului al XIX-lea și probabil mai există și azi. Documentele acestor sate conțin multe informații despre răzeșii respectivi, inclusiv despre Beldimani. Despre ei va fi vorba cu alt prilej.

Paraschiva Beldimăneasa era fiica lui Condrache Gheoni, nepoata lui Ursul Gheoni și strănepoata lui Gheoni, fiul lui Dabija paharnicul și al Schivei Ghenevici. Judecând după amintirile genealogice ale Sevastiței Ciocodei, Paraschiva Condrache (de la generația ei, familia își asumă acest patronim, transformat apoi în *Condurache*) ar fi fost soția lui Gheorghe Beldiman; amândoi erau morți la 1803, când Vasile Beldiman și frații săi, feciorii Paraschivei Beldimăneasa, se învoiau cu unchiul lor, Toader și Lazăr Condrache (frații mamei) cu privire la unele proprietăți³⁵. Câțiva ani mai târziu, însă, în 1812, frații Beldiman aveau o pricină cu unchiul lor, Lazăr Condrache³⁶.

Sevastița Ciocodei menționează doi unchi materni ai săi, Lupu și Dumitru Beldiman, care ar fi murit la Paris. Nu știu cât adevăr este în această amintire. Dar am găsit un Lupu Beldiman în interesanta postură de copist al unui manuscris conținând cugetări ale contelui Oxenstiern la 1807, „când avé Împărăție Moscului războiu cu franțuzii”; el se prezintă „mai micul și plecatul între scriitori Lupul Beldiman log(o)f(ăt)”, adăugând că a scris „cu toată cheltuiala dumisali unchiului mieu Vasăli Beldiman ci au fost vatav la Prăjăștii din țănut(ul) Niamțului, la d(u)mnealui răposatul vor(ni)c Neculaiu Roset”³⁷. (Fig. 5-7) Acest din urmă

³² Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, DLXV/38 (spîță din 1803 mai 29, alcătuită de frații Toader și Lazăr Condrache) și CXLVI/100 (curând după 1803). Mulțumesc d-rei dr. Elena Bedreag, cercetător științific la Institutul de Istorie „N. Iorga” din București, pentru bunăvoința cu care mi-a procurat imaginile digitale ale acestor spîțe genealogice.

³³ Cf. Mihai Dim. Sturdza, *Familiile boierești din Moldova și Țara Românească*, cit. (*supra*, nota 21), p. 404–406.

³⁴ Le cumpărase în vremea lui Petru vodă Șchiopul, probabil în cea de-a doua domnie (1582–1591): la 1614, când trei grupuri de oameni îl pârau pe bătrânul vornic „cu nedreptate și cu farmece”, se putea spune că de la cumpărătura „au trecut mai mult de treizeci de ani” (*DIR*, XVII/3, Editura Academiei, București, 1954, p. 182–183, nr. 278).

³⁵ Biblioteca Academiei Române, *Creșterea Colecțiunilor în anul 1907*, Inst[itutul] de Arte Grafice Carol Göbl, S[ucce]sor Ioan St. Rasidescu, București, 1907, p. 48.

³⁶ *Ibidem*. La 1813, Vasile Beldiman era chemat în judecată de frații Ioniță și Constantin, fiii lui Lazăr Cond(urache), pentru Giorzești (Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, DLXVIII/171, nr. 43).

³⁷ Adriana Mitu, *Din vechile cărți de înțelepciune la români. Cugetările lui Oxenstiern (sec. XVIII)*, Editura Atos, București, 1996, p. 115–116. Manuscrisul se păstrează la Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu” din Iași, sub cota V-10 și are două însemnări ale copistului: cea din care am citat este în prima parte a cărții, la p. 313–314 (am îndreptat transcrierea); a doua, cu aceleași informații, se află la p. 184 din partea a doua a cărții. Pe una dintre file se află semnătura lui „Io Ioan Sandu Sturdza” (*ibidem*, p. 116), ceea ce poate să sugereze o apropiere a acestor Beldimani de primul domn pământean, în legătură și cu amintirea, păstrată

boier, mort încă din 1801, stăpânul Prăjăștilor de la Neamț, este identificabil în persoana unui fiu al lui Iordache Ruset Baston († 1751) și al Catrinei Costandache († 1758)³⁸. Identificarea copistului o asigură menționarea unchiului său Vasile ca *vătav*: cu aceeași funcție este arătat fiul Paraschivei Beldimăneasa atât în spița de la 1803, cât și într-un document din 1811³⁹. Acest segment genealogic este, astfel, verificat.

Din același mare tabel al Sevastiței Ciocodei se mai verifică, din fericire, și un alt segment. Recent, d-l Costin Clit a publicat mai multe însemnări de familie aflate într-un exemplar al *Bibliei* de la 1795, păstrat la Muzeul Eparhial din Huși. Primele trei însemnări privesc decesele unor personaje care ne interesează direct. Marți, 23 septembrie 1841, a murit **Ion Beldiman** și a fost îngropat patru zile mai târziu la biserica Sf. Nicolae din satul Viforeni⁴⁰; sora lui, Safta, a murit la 13/14 martie 1846 și a fost îngropată la 17 martie tot la Viforeni⁴¹. Însemnarea despre acest al doilea deces aparține lui Toderiță Vasiliu, care o numește pe Safta „soacra noastră”. Al treilea deces, chiar al acestui Teodor Vasiliu, întâmplat marți, 7 martie 1889, a fost consemnat (fără locul îngropării) în decembrie 1890 de unul dintre fii, care semnează doar „Locotenent Vasiliu”⁴². Or, **Ion Beldiman**, sora sa **Safta** (căsătorită cu un Batin⁴³ de la Tecuci) și ginerele acesteia **Th. Vasiliu** (soțul Catincăi Batin) se află și în tabelul genealogic al Sevastiței Ciocodei ! Sunt, evident, aceleași persoane, iar mărturia adusă de însemnările respective confirmă implicit valabilitatea întregii genealogii a Beldimanilor.

în familie, despre „Domnița lui Beizedea Sturza” care s-a îngrijit de Zoița Beldiman și de copiii ei: între acești copii era și copistul de la 1807 !

Mulțumesc în chip deosebit d-lui profesor Bogdan-Petru Maleon, directorul Bibliotecii Centrale Universitare „M. Eminescu”, precum și d-nei Lăcrămioara Chihaia de la Departamentul Colecții Speciale pentru tot ajutorul oferit cu multă amabilitate.

³⁸ Generalul R. Rosetti, *Familia Rosetti, I. Coborătorii moldoveni ai lui Lascaris Rousaitos*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, București, 1938, p. 103; pentru părinți: *ibidem*, p. 78.

³⁹ Biblioteca Academiei Române, *Creșterea Colecțiilor în anul 1907*, cit. (*supra*, nota 35), p. 48.

⁴⁰ Costin Clit, *Însemnări de pe carte veche (1691–1900)*, în „Acta Moldaviae Meridionalis” (*AMM*), XXXV, 2014, p. 126–127.

⁴¹ *Ibidem*, p. 127.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Veche familie moldovenească, originară din Țara de Jos, unde la 1423 este atestat un Batin stăpânind trei sate pe Putna – *DRH*, I (1384–1448), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, Editura Academiei, București, 1975, p. 77–78, nr. 53. La 1497, nepotul său, Ion Batin din Suceava, vinde unul dintre aceste sate, numit acum Călimănești – *DRH*, III (1487–1504), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, Editura Academiei, București, 1980, p. 388, nr. 218. Legătura cu ținutul Tecuci datează cel puțin de la începutul veacului al XVII-lea, când acolo era staroste un Batin (*DIR*, XVII/2, Editura Academiei, București, 1953, p. 119, nr. 147), probabil același care la 1612 era medelnicer (*DIR*, XVII/3, Editura Academiei, București, 1954, p. 85, nr. 138). Familia este bine documentată în acel ținut în veacurile următoare – v., de exemplu, Const. Solomon și C. A. Stoide, *Documente tecucene*, I, Tipografia Lupașcu S[ucce]sori, Bârlad, 1938, p. 14, 62–64, 90–91. „Neamul Bătinesc” la Itovăești este menționat la 1817 (Ștefan Andronache, *Documente istorice tecucene*, III. *Secolul al XIX-lea*, identificare, selecție transcriere, cuvânt înainte și indice de ~, Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”, Tecuci, 2002, p. 80, nr. 58). În 1925, s-au adus la Muzeul Municipal din Iași documente privitoare la „moșile de la Tecuci ale familiei Batin (sat Bătineștii)”, între care și o spiță a urmașilor vornicului Cârstea Ghenovici, bazată pe documentul din 8 martie 1636 („Ion Neculce. Buletinul Muzeului Municipal din Iași”, V, 1925, p. 307). O cercetare a genealogiei acestui vechi neam de răzeși tecuceni ar merita osteneala.

Pe alte file din aceeași *Biblie*, au fost consemnate nașterile a zece copii ai lui Th. Vasiliu, în intervalul cuprins între decembrie 1845 și martie 1867⁴⁴. Despre doi dintre aceștia avea cunoștință și Sevastița Ciocodei, care i-a înscris în genealogia ei: **Tache** („căsătorit cu o fiică a căpitanului Crăescu de la Unceștii Vechi, Tecuci”) este fiul **Dimitrie**, născut la 30 ianuarie 1852 (al patrulea copil), iar **Nicu** („căsătorit cu o fiică a Vidrașcului, Tecuci”) este ultimul copil, **Neculai**, născut la 8 martie 1867.

Este locul să observăm că nonagenara păstrătoare a memoriei familiale a menționat expres numai despre Ion Beldiman și Safta Batin că erau frați. Așezarea numelor acestora pe aceeași linie cu Gheorghe Beldiman și cu „Dumitraș Cârlan”, ca și cum ar fi aparținut aceleiași generații, a creat, cum am spus deja, impresia că toți aceștia patru ar fi fost frați. Aflarea datelor când au murit Ion Beldiman și sora sa Safta arată, însă, că aceștia doi nu puteau aparține acelei generații, ci uneia mai tinere. În acest punct, spița din 1803 îndreaptă eroarea, care nu poate fi pusă în seama bătrânei Ciocodei, ci mai degrabă a nepotului care a desenat tabloul: **Ion și Safta sunt copiii lui Vasile Beldiman vătavul**, adică tocmai ai aceluia care a „sponsorizat” copierea *Cugetărilor* lui Oxenstiern. În acest cadru cronologic, se potrivește informația că un dosar al Tribunalului Bacău, aflat într-un *transport* arhivistic care, în chip misterios, a dispărut **în întregime**⁴⁵, privea o pricină pe care, în 1837, a avut-o căpitanul I. Beldiman cu răzeșii din Viforeni⁴⁶. Satul Viforeni este, deci, acela al cărui nume Sevastița Ciocodei îl pronunța *Givorăni*.

O informație din *Marele Dicționar Geografic* (preluată din dicționarul geografic al județului Tecuci) arată că în biserica satului Condrăchești se aflau mormintele unui Ștefan Beldiman, mort în 1867 și al soției sale Anica, moartă în 1839⁴⁷. Dar satul Condrăchești este fostul sat Giorzești, stăpânit de vornicul Nădăbaico și apoi de urmașii săi din familia Condrache; celălalt sat – împreună cu care Giorzeștii se găseau pe la 1600 în stăpânirea vornicului Nădăbaico –, anume *Vitorogii*, numit și Condrache (de la aceiași stăpâni), a fost înglobat în Fundoiaia, comuna Huruiеști, azi în județul Bacău⁴⁸. Sevastița Ciocodei a indicat un Ștefan Beldiman frate cu bunicul său Ioniță Beldiman, dar mi se pare că acesta este prea timpuriu ca să fie identic cu acela mort în 1867. Găsesc, în schimb, că la 1836 se iscase o pricină tocmai pentru Giorzești între **Gheorghe, Ștefan, Neculai și Ioan Beldiman**, pe de o parte, și băneasa Elenco Condrache (Condrache), soția răposatului ban Ioniță⁴⁹, fiul lui Lazăr Condrache, cel de la 1803 și 1812 (v. mai sus), pe de altă parte. Acești patru Beldimani sunt, desigur, fiii unuia dintre frații lui Ioniță Beldiman. Spița Ciocodei arată că Ștefan Beldiman a

⁴⁴ Costin Clit, *Însemnări de pe carte veche (1691–1900)*, cit. (supra, nota 40), p. 129.

⁴⁵ Am mai menționat acest **Transport 1837, opis 2101**, cuprinzând 9338 dosare din anii 1832–1906, depus la Arhivele Statului din Iași în 1932 și care nu mai poate fi regăsit: Ștefan S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii. II. Purtătorii numelui Gorovei în ținutul (județul) Bacău*, cit. (supra, nota 16), p. 305, nota 73.

⁴⁶ Acest dosar se află înscris în inventarul transportului sub nr. 151.

⁴⁷ George Ioan Lahovari, General C. I. Brătianu, Grigore G. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe de ~, II, Stab[ilimentul] Grafic I. V. Sococ, București, 1899, p. 586.

⁴⁸ Alexandru I. Gonța, *Documente privind istoria României, A. Moldova, veacurile XIV–XVII (1384–1625). Indicele numelor de locuri*, întocmit de ~, ediție îngrijită și prefațată de I. Caproșu, Editura Academiei Române, București, 1990, p. 278.

⁴⁹ Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, DLXVIII/171, nr. 23.

avut doi fii, Alexandru și Neculai; s-ar putea, deci, ca acest Ștefan (I) să fie tatăl lui Ștefan (II) și al fraților săi de la 1836⁵⁰. Mormântul de la Condrăchești (Giorzești) aparține, foarte probabil, acestuia din urmă.

Nu mi-am propus să refac, aici, nici genealogia Beldimanilor de la Giorzești și Radomirești, nici a celorlalte familii menționate ca fiind în înrudire cu aceștia (Stroiescu, Batin, Zota). Scopul meu a fost, doar, să analizez genealogia alcătuită în 1916 după relatările unei femei de 90 de ani și să verific în ce măsură memoria genealogică a acestei bătrâne corespunde cu realitățile documentare. Rezultatul mi se pare remarcabil.

În al doilea rând, mi-am propus să răspund la întrebarea dacă Beldimanii din spița Ciocodei sunt sau nu identici cu cei din spițele Dabija-Condrache pentru Vitorogi și Giorzești. Și aici răspunsul a fost pozitiv, indicând necesitatea unei cercetări mai aprofundate pe baza documentelor păstrate la Academia Română. Este de observat că la Giorzești (Condrăchești) Beldimanii au intrat târziu, prin căsătoria unui Beldiman (Gheorghe, după spița Ciocodei) cu Paraschiva lui Condrache Gheoni. **Dar care era cuibul strămoșesc al lui Gheorghe și al fraților săi ?!** Iată că aici memoria genealogică se vedește desprinsă de cea a succesiunii proprietății, trăind prin sine și pentru sine. Judecând după alte indicii, aș înclina să cred că acel cuib s-a aflat în satul Viforeni (Vivoreni, Givorăni).

Pentru conturarea mai apăsată a contextului (în absența informațiilor directe), aduc și alte mărturii. Întâmplarea a făcut ca, pe o cale foarte ocolită, să-mi fi parvenit, prin anii '60, un fragment de spiță genealogică rezultat dintr-o mărturie (circa 1830) a postelnicelului Sandulache Gorovei din Ghigoiești (Neamț) despre măsoriștea unei jumătăți a satului Vitorogi de la Tecuci pentru urmașii lui Petru (de fapt, Grigore) Bogdan, ginerele lui Dabija Nădăbaico. Aș fi vrut să citesc mărturia întreagă, însă fondul respectiv (Tribunalul Neamț) face parte, se pare, după cum mi s-a spus mai demult, dintre acelea distruse de bombardament în timpul războiului, așa încât a trebuit să mă mulțumesc cu însemnarea rezumată genealogic de Nicolae Docan (descendent și el din acel Bogdan). Ea este, însă, suficientă pentru a dovedi încă o dată că avem de-a face cu **aceleași personaje și cu aceleași locuri**, unificând astfel celelalte diverse informații.

Deși, după cum am spus, istoria Beldimanilor nu intră acum în preocupările mele, mai rămâne o întrebare la care trebuie căutat răspunsul: sunt oare aceștia descendenți ai lui Nechifor Beldiman, logofătul decapitat de Ștefan Tomșa în 1615 ?

La această întrebare, răspunsul e mai delicat, mai ales că nici descendența Beldimanilor istorici din logofătul Nechifor nu este precis și riguros documentată⁵¹. Se conturează, însă, și

⁵⁰ Cei patru Beldimani de la 1836 ar putea fi, de asemenea, fiii altui frate, postelnicul Gheorghe Beldiman, care la 1817 era arătat că stăpânind la Giorzești împreună cu serdarul Ioniță Cond(u)rache (*ibidem*, nr. 52). În același an și pentru aceeași stăpânire se făcea o învoială între frații Cond(u)rache, **Toader și Ion Beldiman**, Ilie Stupu și alții (*ibidem*, nr. 63). Clucerul Ilie Stupu, descendent din Tudosca, fiica lui Petre Bogdan (spița de la Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, CXLVI/100), îi era cunoscut și paharnicului Sion: el știa că aparținea unui neam de „mazili vechi și răzăși de la ținutul Tecuci. S-au rădăcit la boierie pe la 1813, Ilie Stupu făcându-se clucer”, apoi medelnicer, căminar și ispravnic la Tecuci și că a murit în 1833, „fiind încă judecător la Tecuci” (Paharnicul Costandin Sion, *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contimporane. Boierii moldoveni*, text ales și stabilit, glosar și indice de Rodica Rotaru, prefață de Mircea Angheliescu, postfață, note și comentarii de Ștefan S. Gorovei, Editura Minerva, București, 1973, p. 251).

⁵¹ Radu Beldiman, Mihai Sorin Rădulescu, *Familia Beldiman. Schiță genealogică și istorică*, în *ArhGen*, I (VI), 1994, 1-2, p. 198 („Filiațiunea familiei în veacurile XVII și XVIII este destul de confuză, documente

în acest punct, un context care reunește aceleași persoane, altfel decât s-a spus deja. Informațiile culese de Ioan Nădejde, chiar dacă folosite și expuse de el cam haotic⁵², pot să îndrume cercetarea pe un făgaș promițător. Astfel, el dă descendența lui Toader Beldiman (fiul logofătului) până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea în zona Bacăului, la Ruși, unde apar și membri ai familiei Iurașcu – între care și socrul lui Grigore Morțun (menționat mai sus), dar și membri ai familiei Ciute, în a căror spiță se ivește o jupâneasă măritată cu un **C. Gorovei**⁵³. Or, acești Ciutești, stăpâni la Ruși (Rușii Ciutei), dar și la Fundul, sunt amestecați și la Radomirești, acolo unde, prin neveste, intră atât (bucovineanul ?) Toader Zota, cât și credincierul Constantin Gorovei⁵⁴ !

E, desigur, greu de urmărit, de „vizualizat”, acest întreg hățiș de înrudiri (între care trebuie să presupunem și înrudirile multiple, și cele între persoane deja înrudite !), dar trebuie să ne imaginăm, în rezumat, că **aceleași nume apar în câteva locuri**: este dovada certă a unor descendențe din înaintași comuni. Și, cu aceasta, mă întorc la povestea bătrânei Sevastița Ciocodei. Da, ea cunoștea bine o ramură de Beldimani a căror descendență din logofătul Nechifor începe să se întrevadă în acest context: era familia bunicului ei matern. Nesigure și imprecise îi erau amintirile despre familia bunicii sale materne; am spus mai la început (și am înfățișat argumentele pe parcurs) că face impresia unei contopiri de persoane și generații diferite. Însă nu putem avea nici o îndoială cu privire la **faptul sau realitatea înrudirilor**. Scriitorul și pictorul francez Max Jacob (1876–1944) spunea că „on ne chante juste que dans les branches de son arbre généalogique”⁵⁵. Sevastița Ciocodei, la cei 90 de ani ai săi, încă mai era pe ramurile propriului arbore genealogic, așa încât, chiar dacă mai uitase vreo arie, în general cânta încă bine ! Ceea ce ea a realizat corespunde perfect acelei „irezistibile nevoi de a transmite”, prin care „memoria este mobilizată pentru a restitui **istoria individului în ansamblul legăturilor genealogice și simbolice** care îl unesc cu alți membri ai unei familii, la care are conștiința că aparține”⁵⁶; totodată, ea își retrăia ansamblul amintirilor, readucându-le la viață⁵⁷ și anulând astfel timpul scurs de la îndepărtata ei copilărie până la zilele Primului Război Mondial. Într-un muzeu imaginar, Sevastița Ciocodei ar putea sta alături de alte exemple de memorie prodigioasă, cronici vii ale unor istorii de familii: Sofia Tăutu (1871–1953) și Natalia C. Romano (1886–1965).

Se poate reflecta mai îndelung asupra acestui caz de memorie genealogică într-o vreme când oamenii își pierd memoria. Cu privire la pierderea memoriei la români, Andrei Pleșu observa, foarte recent, la moartea unei somități din lumea medicală, îngropat în uitare⁵⁸:

descoperite în viitor urmând a o clarifica”). V. și Mihai Dim. Sturdza, *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească*, cit. (*supra*, nota 21), p. 404.

⁵² Ioan Nădejde, *V. G. Morțun. Biografia lui și genealogia familiei Morțun*, cit. (*supra*, nota 23), p. 185–188. Este de reținut observația de la p. 188: „Beldimani noștri nu intră în cadrul familiei din care a fost Al. Beldiman, autorul «Jalnicei Tragodii», dar pot fi vreo ramură laterală; mai sunt Beldimani și pe aiurea, care nu s-au ridicat din răzeșia cea mai de jos”.

⁵³ *Ibidem*, p. 191 și 192.

⁵⁴ Cf. Ștefan S. Gorovei, *Radomirești. Contribuții genealogice pentru istoria unui sat băcăuan*, cit. (*supra*, nota 24).

⁵⁵ Cf. Vincent de Gaulejac, *L’histoire en héritage. Roman familial et trajectoire sociale*, cit. (*supra*, nota 4, p. 7).

⁵⁶ Anne Muxel, *Individu et mémoire familiale*, cit. (*supra*, nota 9), p. 14; sublinierea mea.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 23–25.

⁵⁸ Cu prilejul morții doctorului Dan Setlacec, în 2009.

„Absența memoriei începe să fie, la noi, o boală cronică”. Generalizarea acestei boli duce la pierderea identității: „angoasa [identitară] și confuzia se instalează când ordinea genealogică este pusă în cauză”⁵⁹. Nu e de mirare că un mare gânditor arab care a trăit în secolul al XIV-lea, Ibn Khaldūn (1332–1406), a pus la baza sistematizării cunoștințelor și gândurilor sale principiul genealogic⁶⁰. Dar cu aceasta intrăm în altă poveste, care poate să rămână și pentru altă dată.

⁵⁹ Vincent de Gaulejac, *op. cit.*, p. 154.

⁶⁰ Cf. Constant Hames, *La filiation généalogique (nasab) dans la société d'Ibn Khaldun*, în „L'Homme”, 27, 1987, 102, p. 99–118. V. și Gabriel Martinez-Gros, *Ibn Khaldūn et les sept vies de l'Islam*, Éditions Actes Sud (Sindbad), Arles, 2006.

Tradition familiale et mémoire généalogique (Résumé)

En poursuivant les investigations menées dans le cadre de son *projet de recherche généalogique globale* concernant l'histoire de sa famille, projet qui débuta en 2013⁶¹, l'auteur se propose d'examiner un document hautement intéressant et précieux. En juin 1916, un tableau généalogique fut rédigé à Bacău pour fixer les connaissances en matière d'histoire familiale d'une vieille dame, âgée de 90 ans, dont les souvenirs remontaient jusqu'au milieu du XVIIIe siècle. Ce tableau fut envoyé à Fălticeni, à Artur Gorovei (1864–1951), le généalogiste et l'historiographe de la famille. Celui-ci aurait voulu interroger de plus près ce témoin exceptionnel des temps passés et qui avait connu ses aïeux. Malheureusement, le lendemain la Roumanie est entrée dans la Grande Guerre et le voyage devint impossible. La vieille dame mourut en 1918, avant que la guerre finisse. Les souvenirs généalogiques de cette femme d'une mémoire très vive dévoilent leur grande richesse en ce qui concerne les ancêtres et les parentés du côté maternel, tandis qu'ils manquent totalement pour le côté paternel. Le témoin s'est avéré très attaché à la famille de sa mère, les Beldiman (une branche plus obscure de cette famille): il connaît bien leur réseau de parentés, pour lequel il apporte des informations non seulement très précises, mais aussi très exactes, qui ont résisté à la confrontation avec les documents de l'époque. Chartes en main, l'ensemble de ce tableau généalogique a pu être vérifié fragment par fragment, parfois corrigé et souvent complété, ce qui a permis de restituer à cette branche des Beldiman un personnage intéressant, copiste (1807) d'une traduction des *Pensées* du comte Oxenstiern.

Max Jacob (1876–1944) disait qu'„on ne chante juste que dans les branches de son arbre généalogique”. À ses 90 ans, la vieille dame était bien assise dans les branches de ses généalogies et même si certaines aires étaient tombées dans l'oubli ou couvertes par la confusion, on voit qu'elle maîtrisait encore l'ensemble dont elle voulait assurer la transmission.

Mots-clefs: *généalogie, mémoire familiale, Gorovei, Beldiman, Oxenstiern*

⁶¹ V. aussi les études suivantes de l'auteur (en roumain): La mobilité de la population reflétée dans l'histoire d'une famille: les porteurs du nom GOROVEI (XVIe-XXIe siècles) („Carpica”, XLII, 2013); La mobilité de la population reflétée dans l'histoire d'une famille. II. Les porteurs du nom GOROVEI dans le département de Bacău („Carpica”, XLIV, 2015); Le lieutenant Iacob (Iacovake) Gorovei de Roman et les aventures de sa vie à Bacău („Carpica”, XLV, 2016); Deux boyards de Dorohoi et leurs fondations religieuses (Monumentul, XVII/1. Simpozionului Internațional **Monumentul – Tradiție și viitor**, Ediția a XVII-a, 1-4 octombrie 2015, Iași – Chișinău – Cernăuți, volume coordonné par Aurica Ichim et Lucian-Valeriu Lefter, Éditions „Doxologia”, Iași, 2016); (Dé)mystifications généalogiques. La famille Buzne („Analele Științifice al Universității „Alexandru Ioan Cuza”, istorie, LXII, 2016); Un dilemme généalogique („Prutul. Revistă de Cultură”, VII/1, 2017); Radomirești. Contributions généalogiques pour l'histoire d'un village du département de Bacău („Carpica”, XLVI, 2017).

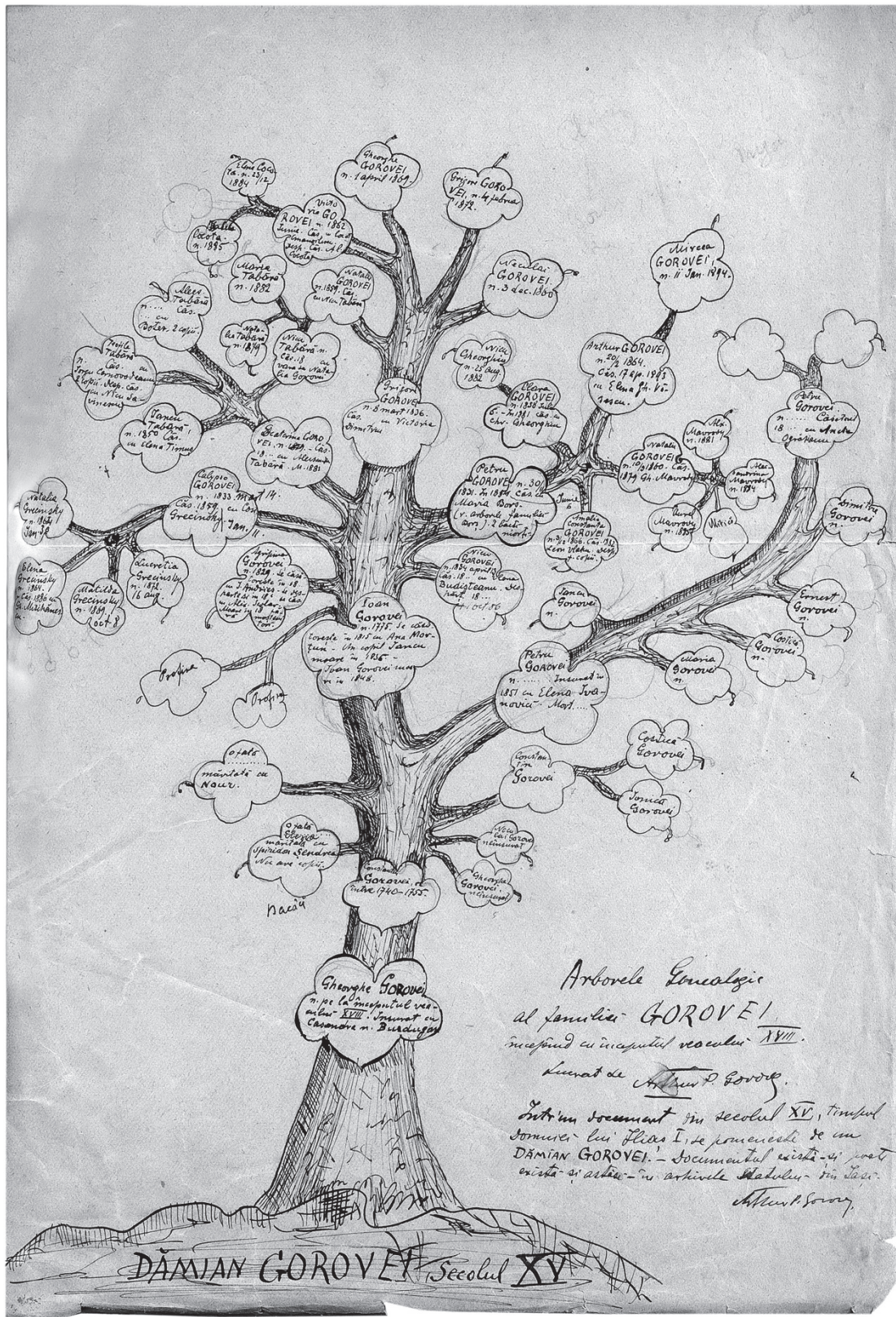

Fig. 1. Arbore genealogic desenat de Artur Gorovei c. 1895

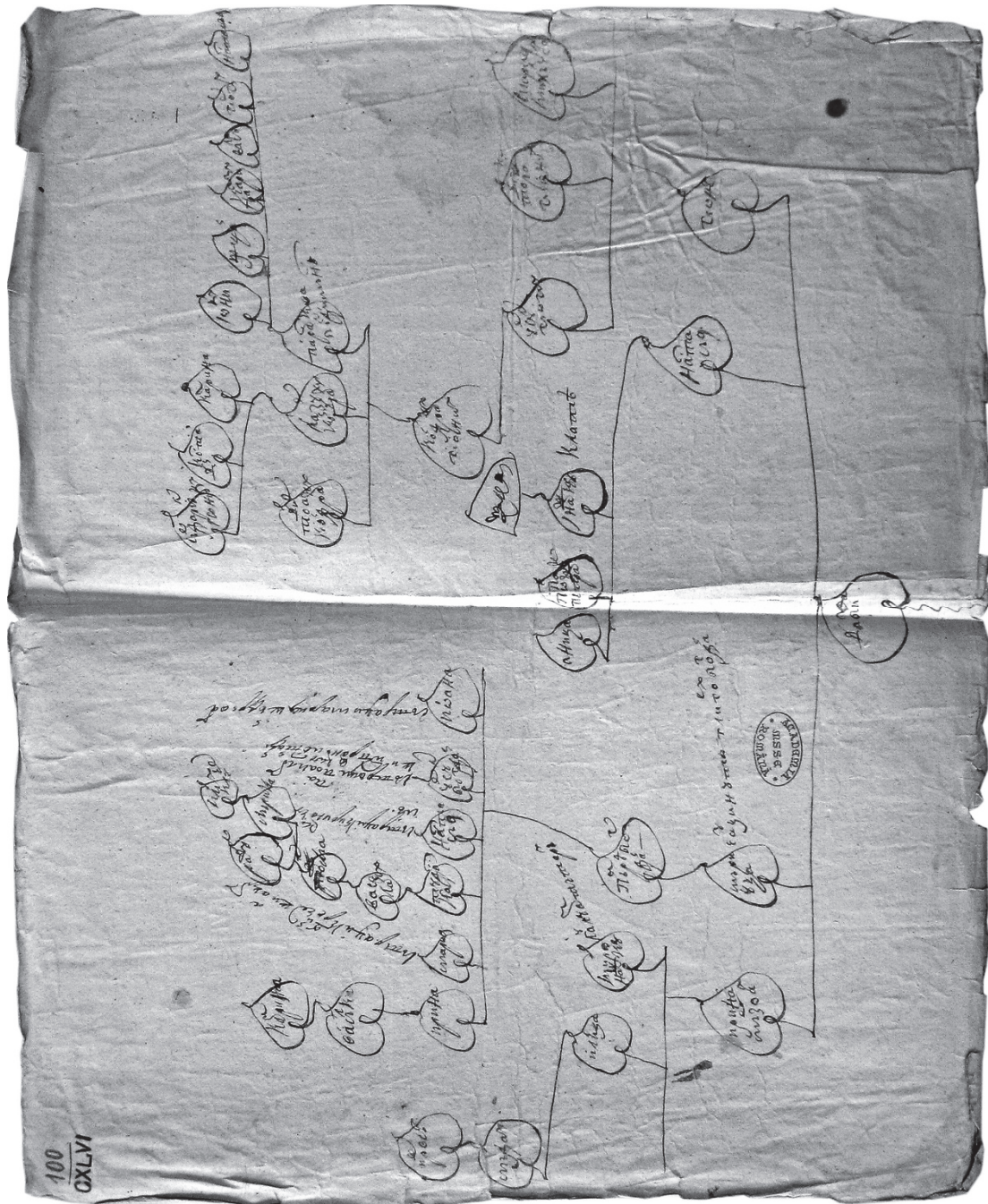

Fig. 3. Spița urmașilor lui Dabija Nădăbaico paharnic

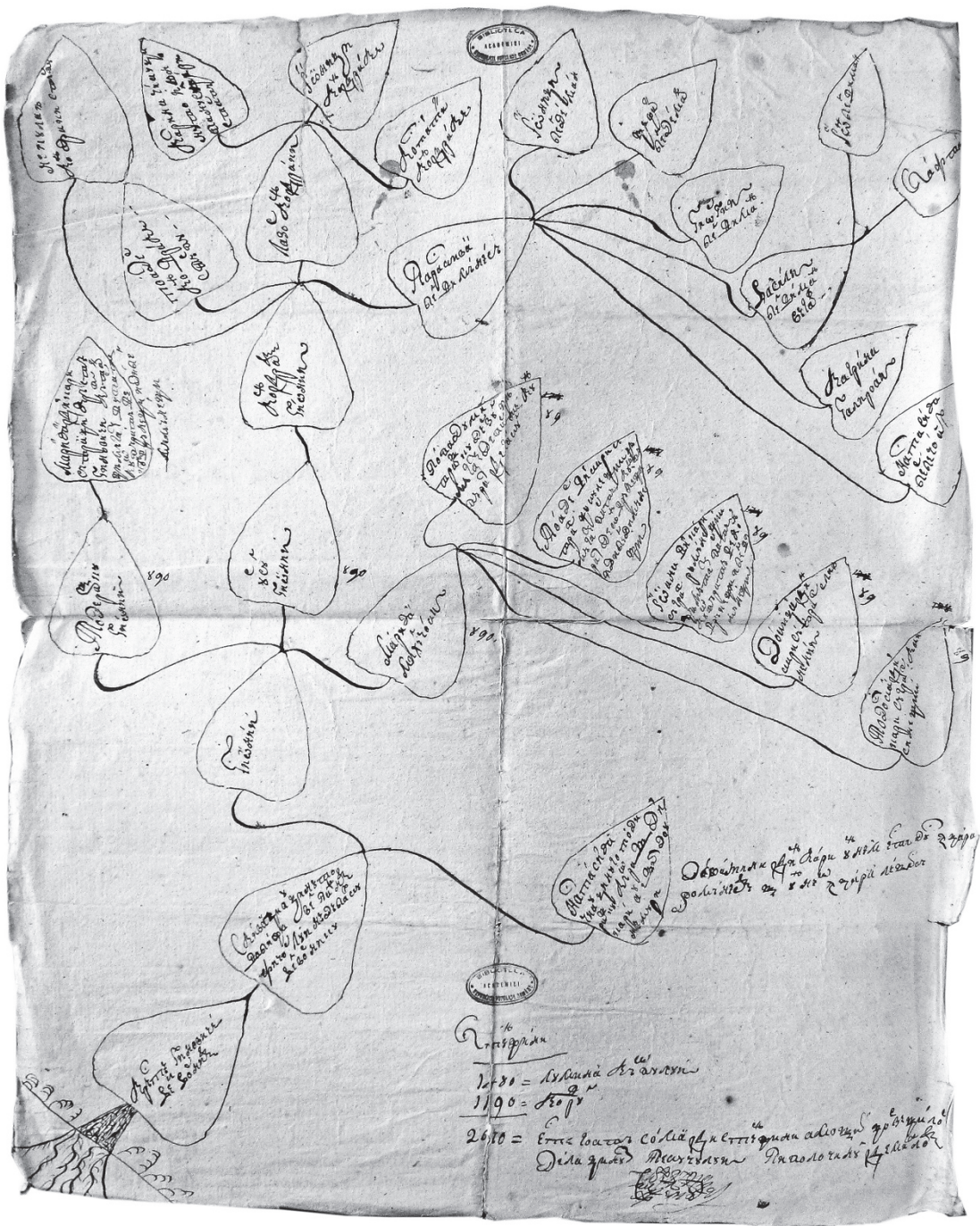

Fig. 4. Spița urmașilor lui Crâstea Ghenovici mare vornic (1803)

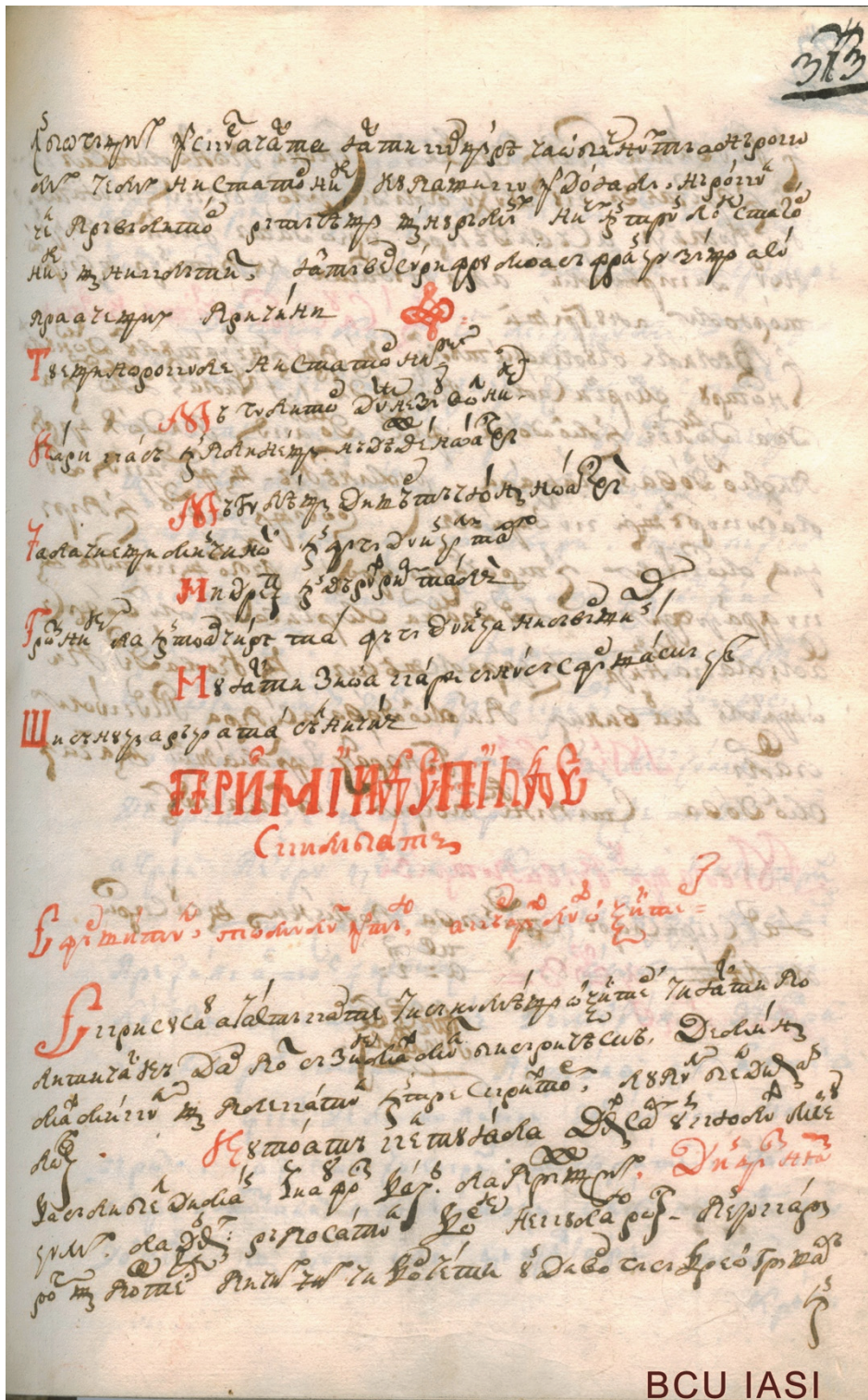

Fig. 5. Prima însemnare de copist a lui Lupul Beldiman pe traducerea Cugetărilor lui Oxenstiern (1807) – începutul

